

“Wat het **hart** raakt,

raakt het brein"

De bezieling van Alexandra van der Hilst

Alexandra van der Hilst werd al jong gegrepen door de magische wereld van theater en dans. Op 7-jarige leeftijd zag ze een uitvoering van het Scapino Ballet. Gevoelens van thuiskomen en intens geluk overvielen haar. Vanaf dat moment ambieerde ze een danscarrière. Dat is gelukt. Maar ze wilde meer. Ze beseftte dat dansen en andere kunstuitingen vormen van leren zijn. Nu daagt ze scholen uit om uit de vastomlijnde kaders te stappen. Met succes. Want wat het hart raakt, raakt het brein.

In alles wat ze doet, ziet Van der Hilst diversiteit als bron van inspiratie en verbinding. Ze is er van overtuigd dat denken, voelen en doen gelijkwaardig zijn. Kunst is bij uitstek geschikt om de verbinding tussen denken, voelen en doen te leggen en kan daarmee een belangrijke rol spelen in het vormgeven van gedegen onderwijs.

“Kunst verwondert en zet aan tot een onderzoekende houding.”

Die overtuiging komt niet uit de lucht vallen. Met haar dansgezelschap KLIM (Kreatief Levendig Inspirerend Markant) reisde Van der Hilst jaarlijks langs zo'n 150 scholen en theaters. Na de voorstelling werden regelmatig workshops gegeven waarin kinderen zelf actief aan de slag gingen met dans, theater en andere kunstzinnige werkvormen. In 1985 was KLIM een van de eerste gezelschappen die op deze wijze werkte. Van der Hilst merkte dat het aanspreken van hun creativiteit kinderen hielp te ontdekken wie ze nog meer zijn, welke passies en talenten ze hebben en hoe ze daar vorm aan kunnen geven. Leerkrachten raakten enthousiast en vroegen tips om ook zelf met kunst aan de slag te kunnen gaan.

Dans en sociale wetenschap

Haar fascinatie voor groepsdynamiek en leerprocessen

maakte dat Van der Hilst naast haar danscarrière sociale wetenschappen ging studeren. Tijdens haar studie stuitte ze op de pedagogiek van Howard Gardner die publiceerde over meervoudige intelligenties en de verschillende leerstijlen die daar bij horen (zie kader). Gardner stelt dat alle intelligenties waardevol en evenwaardig zijn. Het is van belang ze allemaal aan te boren zodat kinderen de kans krijgen hun natuurlijke gaven te ontdekken en verder te ontwikkelen. Het kwartje viel. Van der Hilst besluit haar expertise vanuit de dans theaterwereld en inzichten uit de pedagogiek en psychologie in te zetten in het onderwijs.

Kunst in Leren

Van der Hilst schrijft het boek *Voorbij de kaders; Verwondering over onze leerkracht en bewondering voor onze leerkracht*, waarin ze pleit voor een meer gevarieerd aanbod in vorm en verwerking van leerstof. Ze laat hierin zien dat kunst een belangrijk medium is om kinderen 'bij de les' te houden. Kunst heeft zeggings- en creatiekracht en is daarmee een krachtig leer-middel.

Ze ontwikkelt diverse projecten en begeleidingstrajecten voor scholen en centra voor kunsteducatie om haar visie ook praktisch handen en voeten te geven. De kerndoeleken op het gebied van kunst zoals geformuleerd door het ministerie van OCW worden behaald, maar het gaat verder dan dat. Dat kun je letterlijk opvatten: het brengt leerlingen verder. Het is een 'vervoermiddel' in het leren zelf, een methodiek en inspiratiebron voor het ontwikkelen van nieuwe kennis en vaardigheden. Van der Hilst noemt het **KinL**, Kunst in Leren.

Leer-kracht

In *Voorbij de kaders* zegt ze: “Kunst heeft de impliciete waarde dat het mensen betreft in een veelzijdige en vaak complexe manier van denken. Een denken waarbij voortdurend vanuit verschillende perspectieven bekeken en ervaren wordt. Ervaren en verbindingen leggen, van binnen naar buiten en van buiten naar binnen. In dat proces krijgen kinderen de gelegenheid andere kanten van zichzelf te ontdekken. Daar kan een nieuwsgierigheid uit voortvloeien die bijdraagt aan het besef dat dingen met elkaar te maken hebben. Dat elke interactie een andere interactie beïnvloedt en daarmee een specifieke bijdrage levert in het ontstaan van iets. Simpelweg, niet leren om de feiten, maar om het begrijpen en het besef dat wat je doet ertoe doet.”

Samen op de tandem

Een dergelijke manier van werken daagt leerkrachten en kunstdocenten uit op een andere manier te kijken naar leerlingen en lesstof, naar kunst en naar lesgeven. Het vraagt om een vakoverstijgende benadering, die geheel in lijn is met het ontwikkelen van vaardigheden voor de 21e eeuw, zoals geformuleerd in het curriculum van de scholen. Een voorbeeld. In de rekenles worden geometrische vormen behandeld. Met elastiek worden deze ook lijfelijk ervaren. Tijdens de kunstles wordt gekeken hoe deze vormen worden toegepast in gebouwen in verschillende landen en culturen. Dan wordt de kinderen gevraagd een school te ontwerpen. Ze starten met een verkenning: hoe denken zij zelf over hun leeromgeving? In die gesprekken wordt niet alleen nagedacht over het onderwerp, er worden tegelijkertijd allerlei communicatievaardigheden geoefend. Elk groepje presenteert wat hun verkenningsronde heeft opgebracht. In het presenteren van de voorstellen verdedigen de groepjes hun keuzes. Uiteinde-

Meervoudige intelligenties

Howard Gardner onderscheidt acht dimensies waarop mensen meer of minder ‘intelligent’ zijn. De meeste mensen hebben twee of drie dominante intelligenties. De verschillende intelligenties zijn verbonden met verschillende leerstijlen en vragen dus verschillende benaderingen in het aanbieden van de leerstof:

- verbaal;
- wiskundig/logisch;
- auditief;
- kinesthetisch;
- sociaal/interpersoonlijk;
- ruimtelijk/visueel;
- intrapersoonlijk;
- natuurgericht.

lijk wordt gekozen voor een school met een danszaal, een muziekstudio, een filmzaal, een ontmoetingsruimte en een restaurant. Vervolgens maken leerlingen een eigen plattegrond waarin zij de geometrische vormen vanuit hun eigen ideeën toepassen. De uitwerking, het maken van maquettes, nadenken over kleurstelling, materialen en inrichting, doen kinderen onder begeleiding van een kunstenaar. Daarbinnen ontdekken en leren kinderen van alles en krijgt de anders zo abstracte lesstof betekenis.

*Kennis beklift beter
als je het lijfelijk
hebt ervaren.*

Van 'grijpen' naar begrijpen

Deze benadering gaat uit van denken in concepten en verbanden waarbij in stapjes door leerkrachten en kunstdocenten duidelijk gemaakt wordt welke kennis en vaardigheden van belang zijn. Leerlingen worden door opdrachten aangezet daarmee op dieper niveau aan de slag te gaan. Het gaat dus om het begrijpen van de lesstof, niet om het memoriseren voor een toets.

Je daagt kinderen uit steeds meer te willen weten, omdat je voortdurend vraagt de inzichten die ze opdoen toe te passen in thema's die in hun eigen leven spelen. Met deze werkwijze haal je ook de angst uit de vaak gehoorde angst van leerkrachten dat meer aandacht voor kunst het behalen van de kerndoelen in het onderwijs in gevaar brengt. Immers alle vaardigheden en leerdoelen komen in samenhang aan bod.

Een krachtige leeromgeving

Het vraagt wel extra vaardigheden van de leerkracht. Naast vakinhoudelijke kennis en een pedagogische visie moeten leerkrachten en kunstdocenten de werkvormen goed kunnen begeleiden. Ook de rol van cultuurcoördinatoren binnen scholen verandert. Zij organiseren en coördineren niet langer een aantal losstaande activiteiten op het gebied van de kunsten maar worden een belangrijke spil in het samen met leerkrachten en kunstenaars ontwikkelen van onderwijs dat kinderen bij hun leerkracht brengt. Waar hart, hoofd en han-

den samenwerken binnen een inspirerende leeromgeving. In die leeromgeving is ruimte voor verwondering, nieuwsgierigheid en fantasie en is de diversiteit aan leerstijlen een basisvoorwaarde om met en van elkaar te leren. Kinderen worden uitgedaagd hun eigen vaardigheden te onderzoeken en ontwikkelen. Ze worden serieus genomen en kunnen invloed uitoefenen op hun eigen situatie. Zo ontwikkelen ze een gevoel van relatie, competentie en autonomie.

Leren is zijn

Van der Hilst steekt veel energie in het geven van lezingen en trainingen, aan pabo-studenten, aan leerkrachten, schoolmanagers en kunstenaars. In de trainingen worden deelnemers op een actieve en participerende manier aangesproken. Ze worden aangezet om inzichten over leren vanuit wetenschap, onderwijs en kunst door middel van meervoudige werk-vormen te verbinden met hun eigen werkpraktijk. Ook in het boek *Voorbij de kaders* worden tal van concrete voorbeelden gegeven om kunst en leren te verbinden, zowel met betrekking tot kunstzinnige verwerking van lesstof, als het koppelen van de kunsten aan meervoudige intelligenties en leerstijlen. Maar ook, en misschien nog wel het allerbelangrijkste, dat je leert hoe je in het leven staat met alles wat je hebt en wie je bent. Kunst nodigt uit tot zelfonderzoek met als resultaat dat je creërend leert en leert creëren. Met hart en ziel. Vanuit je totale zijn.

Alexandra van der Hilst pleit voor een meervoudige benadering van onderwijs waarbij de kunsten structureel en domeinoverstijgend onderdeel zijn van het curriculum. Niet leren om de feiten, maar om het begrijpen en het besef dat wat je doet ertoe doet.

Zin in meer?

Ga dan nu naar **EducarePlus** voor meer inspiratie en kunstzinnige activiteiten om direct mee aan de slag te gaan.

Meer weten?

Voorbij de kaders; Verwondering over onze leerkracht, bewondering voor onze leerkracht, Alexandra van der Hilst, ISBN 9789081502719.

Intelligence Reframed, H. Gardner, ISBN 04650261171.

Informatie over en aanmelden voor trainingen in Nederland en België via www.ab3.nu

Dit artikel kreeg je van Educare!

Educare is een tijdschrift over opvoeden en onderwijzen vanuit verbondenheid. Het wordt uitgegeven door Stichting Universele Opvoeding en verschijnt 5x per jaar. Ieder nummer bevat een uitneembaar katern met praktische oefeningen en informatie die je thuis en/of in de klas kunt uitvoeren.

Wanneer je op de hoogte wilt blijven van nieuws over opvoeding en onderwijs in verbondenheid, dan kun je je inschrijven op onze digitale nieuwsbrief. We sturen je dan ook bericht wanneer de nieuwe Educare (het tijdschrift) uitkomt. We gebruiken de nieuwsbrief tevens voor nieuws wat niet in het tijdschrift gedrukt kon worden en om je op de hoogte te houden van ontwikkelingen op onze websites.

Schrijf je nu in op de nieuwsbrief en ontvang direct 6 Educare katernen (pdf):

1. Leren met Hart Focus
2. Schatgraven in jezelf
3. Verrassend tekenen
4. Opgroeien in verbondenheid
5. Leren kun je leren
6. De rol van spiegelneuronen

Je vindt het inschrijfformulier op onze homepage op www.educare.nl

Op onze website kun je ook een abonnement afsluiten op het tijdschrift zelf of ter kennismaking een proefnummer aanvragen.

De websites van Stichting Universele Opvoeding:

- www.educare.nl – alles over het tijdschrift Educare
- www.opvoedingsboek.nl – wekelijks een boekbespreking...
- www.opgroeieninverbondenheid.nl – wekelijks een praktische tip...
- opvoedingenonderwijs.ning.com – digitale ontmoetingsplaats voor leden

Copyrights van alle teksten en foto's in deze pdf berusten bij Stichting Universele Opvoeding en de respectievelijke auteurs en fotografen. Je mag er niets uit kopiëren zonder hier vooraf toestemming voor te vragen. Je mag wél deze pdf in zijn geheel doorgeven aan vrienden en/of collega's van wie je denkt dat ze belangstelling hebben voor de inhoud ervan.

St. Universele Opvoeding – Hendrik Marsmanweg 16 – 4103 WS Culemborg – redactie@educare.nl